
بررسی جرم شناختی قاقاق سوخت در ایران

نگارش:

دکتر حامد رستمی نجف آبادی

منصور جلال یزان

انتشارات آموزشی و پژوهشی بوعلی

آدرس: تهران، میدان ولیعصر، نرسیده به خیابان زرتشت، کوچه ناصر،
پلاک ۳۲ واحد ۳ تلفن: ۰۲۱-۸۶۰۳۷۴۲۸ bualipub@gmail.com

سرشناسه	رستمی نجف آبادی، حامد - ۱۳۶۵
عنوان	بررسی جرم شناختی قاچاق سوخت در ایران
مشخصات نشر	تهران، انتشارات آموزشی و پژوهشی بوعلی ۱۳۹۸
مشخصات ظاهر	۱۵۹ صفحه، مصور، جدول
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۶۷۶۹-۵۳-۲
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
موضوع	قاچاق - ایران
رده بندی دسک	HJ۷۰۳۹/۲
رده بندی ی. سی	۳۶۴/۱۳۳۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	۵۸۱۲۲۹۳
شناسه افزوده	جلیل بیران، منصور - ۱۳۶۱
ناشر	انتشارات آموزشی و پژوهشی بوعلی
مدیر مسئول	سیده نیلوفر شامرادی
مدیر اجرایی	حمده بی احمدی
صفحه آرای و طراحی جلد	انتشارات آموزشی و پژوهشی بوعلی
تیراژ	۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ	اول - ۱۳۹۸
چاپ و صحافی	چاپ آبان
قیمت	۳۱۰۰۰ ریال

کلیه حقوق و حق چاپ متن و عنوان کتاب که به ثبت رسیده است؛ مطابق با قانون حقوق مؤلفان و مصنفان و مصوب ۱۳۴۸ محفوظ و متعلق به ناشر می باشد. هرگونه برداشت، تکثیر، کپی برداری به هر شکل (چاپ، فتوکپی، انتشار الکترونیکی) بدون اجازه کتبی از ناشر ممنوع بوده و متخلفین تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت.

فهرست

۱۱	پیشگفتار
۱۵	بخش اول: مفاهیم بنیادین
۱۵	مقدمه
۱۹	تعریف قاچاق
۲۲	مفهوم اصطلاحی و قانونی قاچاق
۲۸	تعریف سوخت
۲۹	تعریف قاچاق سوخت
۲۹	مرز و منطقه و وابسته به آن
۳۱	مفهوم پیشگیری
۳۲	انواع پیشگیری از سرچشمه
۳۲	پیشگیری کوتاه مدت یا (خرد) و پیشگیری بلند مدت یا (کلان)
۳۴	پیشگیری ثانویه (دومین)
۳۸	پیشگیری رشد مدار یا (زود رس)
۳۹	پیشگیری انفعالی
۴۰	پیشگیری فعال
۴۰	پیشگیری کنشی یا غیر کیفری و واکنشی یا کیفری
۴۳	پیشگیری قضایی
۴۴	پیشگیری انتظامی
۴۵	پیشگیری کیفری عام و خاص
۴۶	پیشگیری اجتماعی
۴۷	پیشگیری وضعی
۴۸	جرم شناختی
۴۸	فرآورده های نفتی
۴۹	دلالتان اقتصادی
۵۱	بخش دوم: تاریخچه قاچاق و پیشینه قاچاق سوخت در ایران و جهان
۵۱	سیر تاریخی شکل گیری قاچاق

۵۳	تاریخچه قاچاق در جهان
۶۰	تاریخچه قاچاق در ایران
۶۲	پیشینه و شکل گیری قاچاق سوخت در ایران
۶۴	مصادیق قانونی قاچاق
۶۷	بخش سوم: عناصر متشکله جرم قاچاق
۶۷	عناصر متشکله جرم قاچاق کالا
۶۷	عناصر قانونی قاچاق سوخت
۶۷	عناصر قانونی قاچاق سوخت در قانون قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲/۳/۱۰
۶۹	عناصر قانونی قاچاق سوخت در قانون گمرکی مصوب ۱۳۹۰/۸/۲۲
۶۹	عناصر مادی
۶۹	عناصر مادی جرم قاچاق در اماکن گمرکی
۷۱	عناصر مادی جرم قاچاق در قانون گمرکی مصوب ۱۳۹۰/۸/۲۲
۷۳	عناصر مادی قاچاق سوخت در قانون قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲/۳/۱۰
۷۶	عناصر روانی
۸۰	مجازات های اصلی مرتکبین جرم قاچاق
۸۱	ضبط کالا و ارز قاچاق مکشوفه به نفع دولت - جمهوری اسلامی ایران و یادار صورت نبودن عین مال رد بهای آن
۸۳	جزای نقدی
۸۵	حبس
۸۷	انفصال از خدمات دولتی
۸۷	مجازات های تبعی
۸۸	مجازات های تکمیلی
۸۹	مجازات های تعیین شده در دستور العمل پیشگیری از قاچاق و عرضه خارج از شبکه فراورده های نفتی یارانه ای و شیوه های مبارزه با آن
۹۸	مراجع صالح به رسیدگی جرم قاچاق سوخت
۹۹	مراجع قضایی دادگستری
۹۹	دادگاه اختصاصی (دادگاه انقلاب)
۱۰۱	مراجع غیر دادگستری

- ۱۰۱ سازمان تعزیرات حکومتی
- ۱۰۵ بخش چهارم: علل و ریشه های وقوع پدیده قاچاق سوخت در ایران
- ۱۰۷ عوامل ساختاری
- ۱۰۹ عوامل پیش زمینه ای
- ۱۱۰ آمایش نا همگون سرزمینی و عدالت توزیعی نامناسب
- ۱۱۴ اقتصاد رانت بر (مربوط به کشور های تولید کننده نفت)
- ۱۱۴ ضعف بخش خصوصی و دولتی بودن اقتصاد
- ۱۱۵ محدودید ها و ممنوعیت های بیش از حد
- ۱۱۶ سطح :ارن قیمت سوخت در مقایسه با قیمت منطقه ای و جهانی
- ۱۲۰ ریسک پایین قاچاق سوخت و سودآور بودن آن
- ۱۲۳ وجود تقاضا در خارج از کشور
- ۱۲۴ محرومیت (فقر و بیکاری) در کل جامعه و بخصوص در استان ها و شهرهای مرزی
- ۱۲۶ پائین بودن سطح امنیت اقتصادی
- ۱۲۸ عوامل پس زمینه ای
- ۱۳۲ وجود مرز های طولانی
- ۱۳۳ فساد اداری و مالی در گمرکات و نیروی نظامی
- ۱۳۵ عدم برخورداری از دانش لازم و آگاهی های کاربردی در عوامل نیروی انتظامی
- ۱۳۶ نبود کنترل و نظارت دقیق بر توزیع کنندگان و فروشندگان سوخت
- ۱۳۶ ضعف قوانین و مقررات مبارزه با قاچاق
- ۱۴۰ عوامل بین المللی
- ۱۴۰ جغرافیای سیاسی
- ۱۴۲ جغرافیای اقتصادی
- ۱۴۴ مناسبات سیاسی
- ۱۴۴ مناسبات سیاسی منطقه ای
- ۱۴۵ مناسبات سیاسی جهانی
- ۱۴۶ نظام انرژی جهانی و سیاستگذاری انرژی
- ۱۴۷ ذخیره سازی استراتژیک کشورهای عمده مصرف کننده
- ۱۴۹ وجود انحصار در زمینه واردات و صادرات برخی از کالاها

۱۵۰

ضعف عوامل امنیتی

۱۵۱

نتیجه گیری

۱۵۵

فهرست منابع

www.ketab.ir

پیشگفتار

قاچاق سوخت هم‌اکنون ذهن بسیاری از مدیران کشور را به خود مشغول کرده و بسیاری از دستگاه‌ها را درگیر کرده‌است. گسترده‌گی مرزهای جغرافیایی در کنار همسایگان دارای نظام‌های تقریباً بی‌ثبات و نیز وجود شیوه‌های مختلف قاچاق سوخت، مقابله با آن را دشوارتر کرده‌است. قاچاق سوخت را از ابعاد مختلف می‌توان دانش‌ناسی، مطالعه و بررسی کرد. قاچاق سوخت از بعد سیاسی، تضعیف‌کننده‌ی ارتباطات کشورها، از بعد اجتماعی بر هم‌زننده‌ی تعادل اجتماعی و درآمد، میان افشار، جامعه، و از بعد اقتصادی ویران‌کننده‌ی اقتصاد کشور است. پدیده‌ی قاچاق سوخت، یک پدیده‌ی چند وجهی، چند عاملی و بسیار پیچیده‌ای است که نه تنها با سنا سایر آن نمی‌توان با تکیه بر انواع دیگر قاچاق حتی علت‌یابی واقع‌گرایانه‌ای به دست آورد، بلکه پس از یافتن علت‌های وقوع آن در برخی حوزه‌ها هم‌چون بیماری صعب‌العلاج بدان خریسته می‌شود. پدیده‌ی قاچاق سوخت در کشور ما واقعیتی کتمان‌ناپذیر است، که به دلایل مختلف اجتماعی، اقتصادی و سیاسی ب‌ویژه در سال‌های اخیر گسترش پیدا کرده‌است. عوارض ناشی از قاچاق، پرداخت نشدن حقوق و عوارض دولتی، برهم‌زدن مادل بازار رقابتی، تقویت باندهای مافیایی از طریق سودآوری زیاد، ایجاد فساد مالی و اداری، مختل کردن بازار و بخش تولید و توزیع کشور، رخنه‌ی ارتشاء فساد در نظام اداری است. از دلایل اصلی انجام جرم قاچاق سوخت، یکی قیمت پایین سوخت کشور ایران نسبت به قیمت جهانی و دیگر سودآور بودن انجام این جرم

برای قاچاقچیان می‌باشد. در کنار دلایل مطرح شده، این واقعیت انکارناپذیر است که وجود تقاضا از طرف کشورهای همسایه ایران یکی دیگر از دلایل اصلی انجام این جرم می‌باشد. به طور کلی قاچاق از آنجا بروز می‌کند و گسترش می‌یابد که همواره تقاضایی برای آن وجود داشته باشد، و عوامل قاچاق، با هدف کسب سود بیشتر، مبادرت به عرضه‌ی کالای قاچاق از مسیر غیررسمی می‌کنند. اندام جرم قاچاق سوخت در ایران از علل و عوامل متعددی سرچشمه می‌گیرد که شناسایی و بررسی دقیق آنها تأثیر بسزایی در تغییر میزان انجام این جرم و بارزه ریشه‌ای با آثار سوء آن خواهد داشت. اگر علل و عوامل ایجاد کننده‌ی قاچاق سوخت درست شناسایی، ارزیابی و تحلیل نشوند، چه بسا مبارزه‌ی فیزیکی با عوامل قاچاق حتی با صرف هزینه‌های کلان موفقیتی به دست ندهد. با توجه به آنچه گفته شد، به نظر می‌رسد تدوین هر قانون و برنامه‌ای برای مبارزه‌ی اصولی با قاچاق سوخت بدون لحاظ داشتن مسائل، تنگناها، دلایل سیاسی و نگرش ریشه‌ای به آن غیرکارآمد است. توجه اصلی به وضعیت قاچاق سوخت در طول سنوات گذشته و قوانین متعدد و متواتر و روان آن نه تنها ریشه‌ی فساد را از بین نبرده، بلکه دامنه‌ی بیشتری هم یافته‌است. این امر به بعضاً قوانین موجود بدون توجه به واقعیات اقتصادی وضع شده‌اند، عملاً کارایی لازم را ندارند. روشن است که برخورد با موضوعات اجتماعی پیچیده مانند قاچاق، ابتدا مستلزم توجه به راه حل‌های اصولی و اساسی است.

هدف این کتاب دستیابی به جمع‌بندی کارشناسانه از طریق بررسی همه جانبه -
ی موضوع قاچاق سوخت در ایران بر مبنای جمع‌بندی مطالعات انجام شده در
کشور و ابعاد آن بوده است. این کتاب در پی معرفی ابعاد مختلف این پدیده و
ارائهی جمع‌بندی خلاصه و اما کاملی است که در نهایت راهکارهای نوین و
جامعی را معرفی کند و در تدوین قوانین کارآمد راهگشا باشد. امید است مورد
اشاره جامعه علمی و حقوقی کشور قرار گیرد.

«و من الله توفیق»

دکتر حامد رستمی نجف‌آبادی

«مستاد» دانشگاه مذاهب اسلامی تهران»

منصور جلیل‌پیران

«کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نراق»